

3 konferenser i Dili

Den 7-10 april var Östtimors regering värd för tre internationella konferenser. De hölls i den nyrenoverade konferensanläggningen i huvudstaden Dilis gamla marknad.

Utvecklingspartner

Det åttonde årliga mötet med Östtimors utvecklingspartner hölls först den 7 april. Temat var "Farväl konflikt, välkommen utveckling".

Tio år efter folkomröstningen om Östtimors självständighet gjorde Gusmão en historisk tillbakablick inför fler än 300 delegater från 45 länder.

Tio år i frihet och åtta år med självständighet har varit en mödosam tid av statsbyggnad för alla timoreser.

Historien

Kolonisationens olika sekler var fyllda av strider för självständighet för vår lilla öhalva bland Indonesiens 17.000 stora och små öar. Det sista var Manufahi-upproret 1912. Den japanska ockupationen från 1941 till 1945 täckte hela landet, orsakade svårt lidande för timoreserna och krävde 60.000 liv. Enligt vissa skulle detta lidande ha kunnat förhindras om inte australiska styrkor hade kommit till Östtimor för att hindra japanerna från att invadera Australien.

Enligt historiker och forskare kom USA, Storbritannien, Australien och Nya Zeeland 1963 i hemligt överens om att integration med Indonesien var den bästa lösningen för världsfreden. Det var under de anti-koloniala krigens tid och 1975 fick vi se resultatet av denna överenskommelse!

Östtimor drabbades av ytterligare en brutal invasion, den här gången av Indonesien, som fått grönt ljus av USA som rekommenderat president Suharto att genomföra den snabbt. Ockupationen skulle inte ha varat 24 år om inte USA, Storbritannien, Frankrike och Tyskland hade försett Indonesien med vapen och utbildning för att utplåna en liten gerillarmé.

Landet efter befrielsekriget - våld och försoning

Efter en ensam kamp utan militärt stöd utifrån som varade över två decennier har det östtimoresiska folket en separatistisk karaktär, som lätt kan slå över till våld utan tanke på följderna.

Om förberedelserna och resultatet av folkomröstningen den 30 augusti 1999 hade godtagits av alla skulle det främjat tolerans mellan de olika sidorna (integrationister och motståndskämpar) och kanske inte lett till sådan moralisk, psykologisk och politisk förödelse och sådant våld och fysisk förstörelse.

Än en gång visade det timoresiska folket sin andliga storhet genom att förlåta bröder och systrar och be dem

återvända för att gemensamt bygga landet. Vi räckte också ut våra händer till det indonesiska folket för ett mera broderligt samarbete till gagn för bägge länder.

Perioden 2000 till 2007

När timoreserna 2001 uttalade sina drömmar om självständigheten levde 36% av befolkningen under fattigdomsstrecket och de önskade sig:

- att befrias från isolering
- tillgång till skolor för barnen
- bättre hälsovård
- förbättrat jordbruk
- större möjligheter att sälja sina produkter
- tillgång till vatten och el
- bättre bostäder
- arbetstillfällen.

Den 20 maj 2002 gav republikens konstitution alla timoreser medborgarskap, alla fick samma rättigheter, men tyvärr så finns det också i vårt samhälle människor, som viftar med motståndsrörelsens baner, som om de vore annorlunda, i en politisk diskriminering. Det är också en del av processerna i ett land efter ett befrielsekrig.

Regeringen fick starta förvaltningen från noll för att möjliggöra statens överlevnad med en illa förberedd befolkning. Att upprätta statliga institutioner krävde stora ansträngningar och en mängd energi. Men vi ägnade inte professionalism och färdigheter tillräcklig uppmärksamhet.

I en svag ekonomi huvudsakligen pådriven av de många utlänningarnas konsumtionsutgifter var Östtimors brist på finansiell förmåga ett stort hinder för den första regeringen att förbättra befolkningens levnadsförhållanden.

Redan sex månader efter det euforiska firandet den 20 maj upplevde vi i december 2002 de första sociala oroligheterna.

"Statens bräcklighet" gjorde att statliga institutioner måste ta hänsyn till oerfarenheten att lösa omedelbara problem. Det resulterade i att problemen hopade sig och avslöjade att många statliga organ famlade i blindo, utsatta för påtryckningar och oförmögna att förutse möjligheterna för fler sociala oroligheter.

Två år senare, i februari 2004, inträffade ytterligare en allvarlig incident, men den utvecklade sig lyckligtvis inte till utbredda störningar.

Det följande året, i juli 2005, resulterade statens oförmåga att förstå farorna med de kvarvarande grunderna för social och politisk oro i 19 dagars organiserade demonstrationer.

I februari och sedan i april 2006 började det som

senare kallats 2006 års kris. Idag tror människor att skärmytslingarna mellan soldater och poliser vid krisens höjdpunkt i maj 2006 var dess orsak. Men sanningen är att händelserna bara var följder av något större än de två styrkorna, statens politiska bräcklighet.

Den första faktorn ligger i statens oförmåga att ta itu med de verkliga orsakerna till problemen. Det ledde till en tendens till självgodhet när det gällde att "komma över" krisen, snarare än att utveckla en seriös och samlad handlingsplan för breda lösningar.

Den andra faktorn var bristen på politisk vilja hos statens organ att samarbeta i sökandet efter lösningar, varje organ tävlade med de andra för att se vilken som hade den slutliga beslutsrätten.

Missnöjet med att grundorsakerna fortfarande var dåligt hanterade och försummade försvagade det sociala nätverket, redan så skört efter den långa konflikten, ytterligare. Detta skapade en stämning av politisk intolerans, som drev landet mot en ny cykel av våld och förstörelse och följaktligen instabilitet.

Den tredje faktorn i statens bräcklighet var ledarnas tendens att utnyttja situationen politiskt, vilket hindrade dem från att nå den nödvändiga insikten för att möta krisen.

Den 11 februari 2008 gjordes attackerna mot presidenten och premiärministern, vilket spädde på föreställningen om kriser vartannat år.

Betecknat som ett land efter konflikt, tror många att timoreserna aldrig levit i fred, utan genom sekler bragt varandra om livet på grund av etnicitet, jordäggande eller jordbrukstillgångar.

Men vi måste erkänna att det nu finns en politisk klyfta mellan timoreser, som får dem att drabba samman, ibland våldsamt. Och det måste vara vi timoreser som strävar efter att mogna politiskt, så att vi aldrig mer förfaller till våld och förstörelse.

Det finns dock utlänningar som drar fördel av instabiliteten. Människor som nu arbetar i Östtimor och tidigare arbetat i andra bräckliga stater och lämnat dem i samma tillstånd, som de var i när de kom, säger att vårt land kommer att förbli instabilt. Det är inte överraskande, eftersom de föredrar att arbeta i Östtimor framför Afghanistan och Irak.

Om vi under moståndskampens 24 år valt att lyssna på och följa enskildas och internationella organs åsikter och rekommendationer, skulle vi idag inte vara ett oberoende land, då Östtimors självständighet fram till maj 1999 var en "förlorad kamp" för många enskilda, organ och regeringar.

Perioden augusti 2007 till december 2009

Trots några incidenter var parlamentsvalen 2007 en demonstration av vårt folks politiska mognad. Man gick till val för att döma ledarna eller stödja politikernas handlingsprogram. Resultatet blev att det behövdes en

koalitionsregering för parlamentarisk majoritet. AMP - majoritetsalliansen - ursprungligen med fyra och senare med fem partier presenterade sitt femårsprogram.

Huvudproblem var:

- den stora osäkerheten och den fullständiga sociala instabiliteten
- intoleransen eller den mycket låga nivån på politisk och social tolerans.

Från augusti 2007 till januari 2008 försökte regeringen hitta en balanserad lösning för problemen med Alfredo Reinados grupp, petitionärerna och internflyktingarna.

Med början den 7 februari 2008 började petitionärerna komma till det förberedda lägret i Aitarak Laran, ett framsteg. Tyvärr så genomförde Reinado och hans grupp attackerna den 11 februari.

Den här gången bröt dock inte panik ut inom staten, regeringen vidtog alla konstitutionella steg, involverade parlamentet och presidentämbetet genom en interim-president liksom övriga statsorgan. Den här gången tog vi itu med ett av skälen för statens bräcklighet, nämligen oförmågan att arbeta i svåra situationer. Vi lyckades skapa en kultur med ansvar, delaktighet och debatt.

En annan avgörande faktor var F-FDTL:s och PNTL:s verkliga samarbete för människor säkerhet och landets stabilitet i motsats till situationen före krisen 2006.

Efter krisen identifierade vi behov av:

- politiska reformer
- social politik för att ta itu med ojämlikhet och sociala orättvisor mot äldre och veteraner
- stärka den offentliga finansieringen
- ett bättre system för att bekämpa korruption med hänsyn till bristen på engagemang
- vägledning till den privata sektorn för dess egen utveckling
- att skapa förtroende hos folket för statens institutioner, mellan statliga institutioner, mellan statstjänstemän och mellan polisen och militären.

Årliga handlingsplaner var det bästa medlet för att ta itu med denna situation. Därför satte vi årligen upp nationella prioriter.

Alla ansträngningar riktades mot en radikal förändring av statens finansiella förvaltning och jag är stolt över våra framgångar, även om vi bara är i början.

Vi är förtröstansfulla eftersom vi redan har uppnått utmärkt ekonomisk tillväxt - den ekonomiska tillväxten har sedan 2007 varit tvåsiffrig. 2008 var den 12,8% och 2009 12,2%.

Vid firandet av tioårsdagen av folkomröstningen beslutade regeringen att lansera mottot *Farväl konflikt, välkommen utveckling*. Avsikten var att informera om

behovet av att få ett slut på politisk intolerans, våld och förstörelse.

Vi har dock sett att människors förväntningar inte har tillgodosetts, inte ens inom avgörande områden som vägar, tillgång till vatten och avlopp.

För det här året, 2010, är prioriteterna därför:

- infrastruktur (vägar, vatten och el)
- livsmedelsförsörjning med fokus på produktivitet
- utveckling av humankapitalet
- tillgång till rättsväsendet
- decentralisering av [statliga] tjänster
- god förvaltning
- allmän säkerhet.

Våra nationella prioriteter kommer inte att ändras avsevärt för 2011. Det har nu blivit dags att slopa de årliga handlingsprogrammen, som täcker regeringens femårsmandat, men inte kan täcka planeringen på medellång och lång sikt.

Att vi idag lever i ett fredligare klimat än under de föregående åren, beror inte bara på att vi lyckats lösa några av de större sociala och politiska problemen utan också - och viktigast - på att det varit större betoning på offentliga investeringar, från infrastruktur till sociala tjänster ty ett samhälle efter en konflikt behöver en annan ansats än under vanliga förhållanden. Demokrati fungerar inte på tom mage. Hunger leder till frustration, arbetslöshet leder till psykologisk trötthet och tillsammans leder detta till förlorat förtroende.

Några av de åtgärder regeringen vidtagit har varit utbetalning av pensioner till veteraner och understöd till äldre, förverkligandet av "bolsa de mæe"-programmet och skapandet av den ekonomiska stabiliseringsfonden för att säkra livsmedelsförsörjning och subventionerad risförsäljning.

Tyvärr godkändes inte den ekonomiska stabiliseringsfonden av domstolen, även om flera länder varit tvungna att anta liknande interventionsåtgärder när den internationella recessionen slog till.

2008 års FN-rapport om de minst utvecklade länderna säger: "Fortbeståndet av allmän fattigdom och livsmedelsprisbubblan visar på ett massivt marknadsmisslyckande. Medan regeringar inte är allsmäktiga, finns det ett behov av kreativa lösningar grundade på allmänna åtgärder som mobiliserar nyckelaktörer, också den privata sektorn, för att lösa gemensamma utvecklingsproblem och skapa möjligheter." Vidare: "2005 levde 36% av befolkningen i de minst utvecklade länderna i extrem fattigdom - det vill säga på mindre än en dollar per dag - 76% på mindre än 2 dollar. Även om fattigdomens utbredning långsamt minskar, så var antalet människor som lever på mindre än en eller två dollar per dag större 2005 än 2000."

Östtimor är inte det enda landet där antalet fattiga

ökat, från 36% 2001 till 49,7% 2007!

Det sägs att det internationella samfundet redan gjort av med miljarder dollar i Östtimor. Det är många miljarder ... för ett litet land med en liten befolkning. Vi känner oss bedrövade över resultaten ... för vår statsbyggnad. En bräcklig stat i ett land efter en konflikt, som är det fattigaste i regionen.

Så vi frågar oss vem som är ansvarig för att ifrågasätta utländskt bistånd till de minst utvecklade länderna? Är det människorna i de fattiga mottagarländerna? Eller är det skattebetalarna i de rika länderna?

Vi inser att två år av tvåsiffrig ekonomisk tillväxt inte nödvändigtvis betyder fattigdomsreduktion på den nivå vi önskar, men tillväxten har åtminstone skapat arbetstillfällen, vilket skapat stabilitet. Och det har också bidragit till en mycket viktig social faktor: människors förtroende för sin regering.

Perioden januari 2010 till juni 2012

Utvecklingsländerna måste själva planera och bestämma över sin utveckling. Östtimor ligger mellan Asien och Stilla havet. Det måste man ta hänsyn till i utrikespolitiken.

I det förflutna erfor Östtimor påverkan av världens ideologiska tudelning. Antagonismen ledde till att vårt folk fick lida. Dagens värld är annorlunda och vi försöker att förstå den, men världen måste också förstå våra känslor.

Vi fortsätter att få signaler om att vi inte kan existera utan en skyddsmakt. Från den 28 mars har USA utfärdat ett embargo mot oss då vår hamn inte har någon säkerhetsmekanism mot terrorism. Vad vill de av oss? Vad vill världen av oss? Vill USA få oss att förklara öppet krig mot terrorismen, så att vi blir mer sårbara för detta världsfenomen?

Gusmão fortsatte med exempel på utvecklingen i världen och förklarade att det han sade berodde på rapporterna om Östtimor. Och fortsatte sitt tal.

Under de senaste två och ett halvt åren har regeringen gjort det som varit möjligt. Trots framgångarna har vi noterat en fredlig tystnad och att opinionen tyckts rikta sig mot utvalda frågor som "straffrihet för allvarliga brott", "barnadödligheten", "PNTL:s brott mot mänskliga rättigheter" och "korruption", frågor som i många fall avser tiden före denna regerings.

Motiveringarna vi fått är att diplomater och representanter i vårt land inte kan påverka beslut och åsikter högre upp i sina regeringar eller organisationer.

Vi har sett en klyfta mellan oss och våra partner. Denna brist på förståelse, skulle jag säga, grundar sig på:

- a) de flesta ger bara tekniskt bistånd och en del hävdar att vi borde godta det inom de områden de väljer;
- b) andra lovar stöd men detta stöd kommer inte, när

vi vill;

- c) bara ett litet antal vill göra fysiska investeringar och när de gör dem, så går de mesta av pengarna till deras egna konsulter;
- d) andra vill, på grund av strategier som bara de känner till, påtvinga oss handlingsplaner på områden vi inte instämmer i;
- e) och värst av allt, om de avvisas av ett ministerium, så går de vidare till nästa ministerium och till nästa.

Det är på grund av detta som vi måste beakta det följande i 2008-års rapport om de minst utvecklade länderna:

- "Den grundläggande prioriteten för de minst utvecklade regeringarna är att formulera och förverkliga nationella utvecklingsstrategier som främjar hållbar utveckling och fattigdomsminskning."
- Olyckligtvis konstaterar rapporten att det fortfarande finns stora begränsningar på regeringarnas förmåga att utöva effektivt ledarskap för framtagandet och förverkligandet av deras nationella utvecklingsstrategier. Det beror på det stora måttet av beroende av bistånd, svag teknisk förmåga, politiska begränsningar ålagda länderna, de långsamma framstegen när det gäller att samordna bistånd med ländernas planer och budgetar samt biståndsgivarna val att enbart finansiera det de önskar.
- Landets svaga ägande får negativa följder för regeringen.

När politiker och beslutsfattare känner att de inte kan säga och göra vissa saker på grund av en känsla av beroende av (utländskt) bistånd, så avtrubbas de politiska kvaliteterna i ett samhälle som förespråkar fritt tänkande. Ett avtrubbade samhälle i ett fattigt och hungrigt land, där det är enkelt att förvirra människor när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter.

Det får mig att tänka på Köpenhamnskonferensen, där det mest slående var den brutalitet med vilken danska polis angrep människor i namn av säkerheten. Sådana handlingar i Östtimor skulle ha kallats "grova brott mot mänskliga rättigheter av PNTL"!

Framtiden

Fram till juni 2007 hindrade den allmänna osäkerheten framgång i kampen mot fattigdom, som den beskrivits i den nationella utvecklingsplanen framlagd den 1 maj 2002. Vad vill Östtimor vara om 20 år? Utan tvivel ett land med oljeindustri. Ett land med urban expansion jämnt fördelad över landet och med landsbygdsutveckling, som låter befolkningen leva i orter dit grundläggande tjänster når alla.

För detta måste landet snabba upp utbyggnaden, diversifieringen och moderniseringen av jordbruket. Vi måste också skyndsamt investera i grundläggande infra-

struktur såsom vägar, el, broar, hamnar, flygfält och kommersiella och industriella centra. Samtidigt måste vi ta hand om barnen med hälsovård och utbildning.

Därför måste vi investera. Människorna kräver att vi skapar förutsättningar för att förbättra deras liv. De behöver inte "kontanter" i amerikanska banker. Östtimors människor behöver pengarna här, för investeringar i humankapital, jordbruk, industri, infrastruktur och sociala tjänster som utbildning, hälsovård och stöd till de svaga.

Vi färdigställer den strategiska utvecklingsplanen (Strategic Development Plan - SDP), som ska täcka tiden från 2011 till 2030. Denna SDP kommer att sätta upp kortsiktiga (2011-2015) och medellånga (till 2020) och långsiktiga (till 2030) mål.

I ekonomiska termer kommer SDP:n att fokusera på: produktion, produktionsförmåga och produktiva arbetstillfällen.

Och det betyder att prioriteterna kommer att bli: modernisering av jordbruk, utbyggnad av industri och utveckling av humankapital.

Landets behov kräver snabb och hållbar tillväxt, så vi måste investera i infrastruktur. Och för att detta ska vara möjligt måste vi lämna den felaktiga sparpolitiken och att investera våra inkomster på bästa sätt för att utveckla landet.

Den bästa avkastningen för landet är timoresernas lycka över att bo i anständiga hus med el och vatten nära skolor för deras barn, kliniker för de sjuka, god näring, bra vägar till byarna och produktiva aktiviteter som belönar deras ansträngningar.

Detta är det enda sättet på vilket Östtimor kan komma bort ifrån den värsta "sjukdom" som finns: allmän fattigdom som orsakar social missnöje som lätt kan utnyttjas för politiska ändamål och som i förlängningen kan leda till befolkningens självförgörande.

Vi är beslutna att få bort Östtimor från listan över bräckliga och fattiga stater och göra det till ett land med medelinkomst inom 15 till 20 år.

Från den 15 april kommer jag att resa genom hela Östtimor för att låta människorna veta att vi lovar att förverkliga deras drömmar uttryckta i Vision 2020.

Jag inbjuder alla att läsa utkastet till den strategiska utvecklingsplan vi förbereder. Med den planen kommer utvecklingspartnerna kunna samordna sitt bistånd, eftersom vi alltid hört att det behövs en långtidsplan.

NGO-uttalande

Till mötet hade ideella organisationer (NGO - Non-Governmental Organisations) i Östtimor gemensamt lämnat in ett långt yttrande. De ser regeringens kommande strategiska utvecklingsplan positivt för att kortsiktiga prioriteringar inte ska ta överhanden. Eftersom NGO:erna inte sett något utkast till planen är deras yttrande organiserat enligt de nationella prioriteterna för 2010.

Infrastruktur:

- Förhoppningsvis blir 2009-års folkomröstningspaket en lärdom.
- Man vill också att regeringen bygger upp de lokala förvaltningarnas kompetens för att säkra deras "ägande" av lokal infrastruktur.
- Eftersom diarré är den största dödsorsaken för barn under 5 år, 22%, så är avlopp viktigt. NGO:erna vill att regeringen avsätter 2 miljoner dollar per år för att bygga avlopp.

Livsmedelsförsörjning:

- Omkring 80 % av befolkningen lever på landsbygden och regeringens subventioner till risimport är ohållbar.

Utveckling av humankapitalet:

- Yttrandet föreslår att regeringen arbetar tillsammans med NGO:er och lärarfackförbund för att få fram förbättrad pedagogisk utbildning liksom ämnesutbildning. Vidare att kunskapen om modersmålets betydelse utnyttjas och lokala språk används i större utsträckning liksom tetum.
- Skolmaten, som alla nu får, har avsevärt förbättrat barnens kost och programmet borde utökas till förskolor, men också i större utsträckning utnyttja lokalt producerade livsmedel.

Tillgång till rättsväsendet:

- När det gäller krisen 2006 vädjar vi till alla parter att avstå från att tolka eller politiskt kommentera rättegångarna.
- Den verkställande maktens inblandning i fallet Maternus Bere är ett alarmerande brott mot konstitutionens maktindelning, så vi vädjar till alla statliga organ att respektera denna och lyda lagarna.

God förvaltning:

- I yttrandet konstateras att Östtimor är världens mest oljeberoende land, 98% av statens inkomster och 83% av BNP kommer från olja och gas. Staten måste ägna andra sektorer större uppmärksamhet och NGO:erna är oroad av regeringens planer på att under 2010 låna miljarder dollar.

g7+

Sju av världens fattigaste länder - Afghanistan, Centralafrikanska republiken, Demokratiska republiken Kongo, Elfenbenskusten, Haiti, Sierra Leone och Östtimor - samarbetar under etiketten g7¹, en beteckning som ska påminna om det gamla G7¹ - sju av världens rikaste

länder, Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Storbritannien, Tyskland och USA, den 9 och 10 april.

De sju länderna är mycket olika men har också mycket gemensamt. "Plus" står för Burundi, Nepal, Södra Sudan, Salomonöarna och Tchad som också deltog i mötet. Länderna enades om ett uttalande som blev centralt i det tredje mötet mellan utvecklingsländer och biståndsgivare för den internationella dialogen. Innehållet var enkelt: att bättre ta itu med bristerna i användningen av biståndsdollar för att hjälpa länder efter konflikter och i deras återuppbyggnad eller annorlunda uttryckt "Arbeta med oss, inte mot oss".

Not:

1. G7 är numera G8, sedan också Ryssland deltar i finansministermötena.

Dilis internationella dialog

De två avslutande konferensdagarna ägnades åt en "Internationell dialog om fredsskapande och statsbyggnad".

Bella Bird från Storbritanniens biståndsorgan berättade för journalisten Matt Crook från nyhetsbyrån IPS att en tredjedel av världens fattiga lever i länder som har gått igenom eller går igenom konflikt eller bräcklighet.

I sitt avslutningstal, efter att den tvåsidiga Dilideklarationen¹ antagits, sade premiärminister Xanana Gusmão att Östtimor inte är ensamt om sina ansträngningar för freds- och statsbyggnad. Varje liten framgång kan leda till att man förbiser problemens rötter, att man försöker att påskynda läkeprocessen och tror att den kan ske redan på fem till sex år.

Gusmão fortsatte med att fråga hur man ska bygga en demokratisk stat med allas deltagande, när människorna aldrig har upplevt hur det är att vara fria från misär, hunger, okunnighet och sjukdomar? I våra fattiga samhällen, så dödar människor fortfarande varandra för överlevnadens skull, för vatten, mat, land, skolor och hälsovård. Statsbyggnad kan betyda omvandling av milis och gerilla till reguljära soldater, ungdomar med en barndom utan utbildning och glädje till ansvariga vuxna, hårdföra moståndskämpar till professionella journalister och motståndsledare till mogna politiker.

Med utgångspunkt i Dilideklarationen ska en handlingsplan utarbetas till nästa möte i Seoul i november 2011.

Not:

1. Dilideklarationen finns tillgänglig på Östtimorkommitténs webbplats med adressen <http://www.osttimorkommitten.se/div/DiliDeclarationFinal20100412.pdf>.

Tommy Pollák